

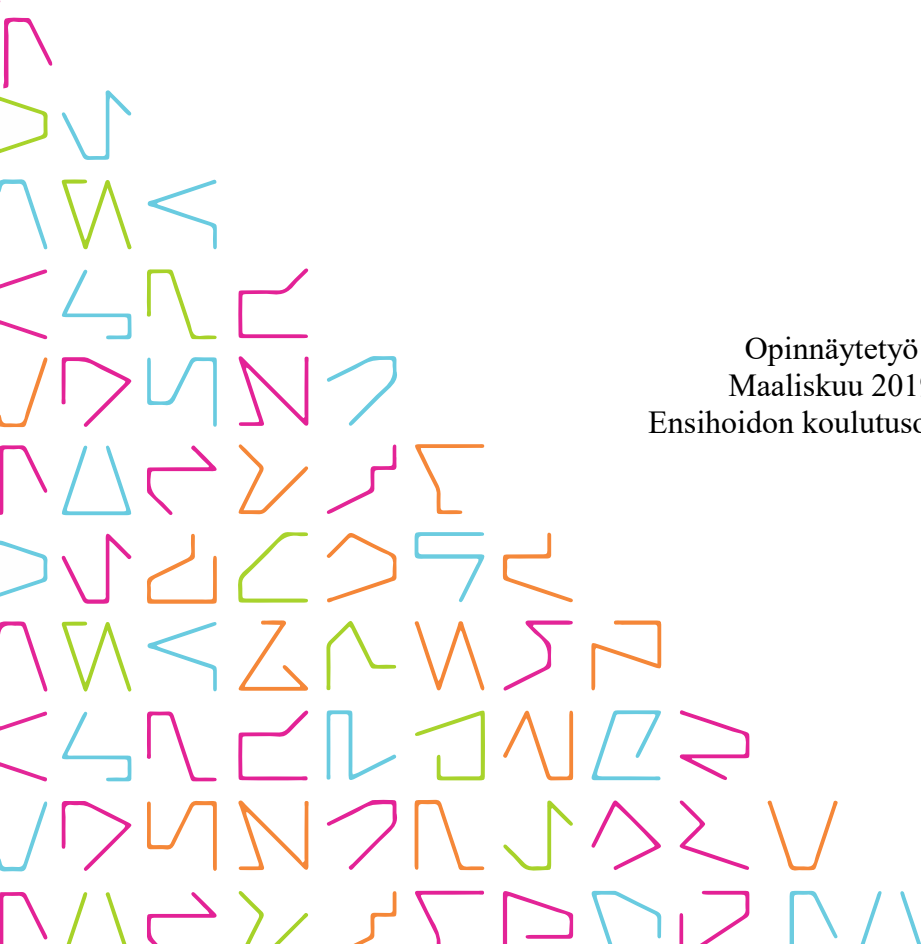

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Ensihoitajien valmiudet ja koulutustarve Suomen varautuessa terrorismiin

Paula Koivisto

Opinnäytetyö
Maaliskuu 2019
Ensihoidon koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ensihoitajakoulutus

KOIVISTO, PAULA:

Ensihoitajien valmiudet ja koulutustarve Suomen varautuessa terrorismiin.

Opinnäytetyö 30 sivua, joista liitteitä 0 sivua
Maaliskuu 2019

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia ensihoitajien valmiuksia ja uhkakuvia terrorismiin liittyen. Lisäksi opinnäytteessä kartoitettiin lisäkoulutuksen tarvetta ja sen toivottua sisältöä. Tehtävänä oli saada käsitys ensihoitajien tämän hetkisistä valmiuksista kohdata terrorismi sekä koetuista lisäkoulutustarpeista. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa aiheesta, jota voitaisiin hyödyntää koulutuksia suunnitellessa ja ensihoidon osaamisen kehittämisessä. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Pirkanmaan pelastuslaitoksen kanssa. Työn ulkopuolelle rajattiin TEMS-toiminta.

Teemahaastattelut tehtiin Pirkanmaan keskuspaloasemalla neljälle ryhmälle. Haastatteluihin osallistui yhteensä 20 perus- ja hoitotason ensihoitajaa, mukaan lukien ensihoitajina toimivia pelastajia. Tuloksista ilmeni, että terrori-iskuihin spesifioitua koulutusta ei ole tarjottu. Valmiudet oli saatu muita harjoituksia ja koulutuksia, sekä omaa työturvallisuusajattelua soveltamalla. Terrorismin uhkaa ei koettu henkiseksi taakaksi, vaikka kaikki haastateltavat uskoivat terrorismia vielä nähtävän Suomessa tulevaisuudessa. Terrorismiin liittyvät pelot olivat osittain yleisluontoisia, eli pelkoja, joita terrorismi saattaa kenessä hyvänsä aiheuttaa. Ensihoitajana toimimiseen liittyviä pelkoja ja uhkakuvia olivat muun muassa ajatukset työssä epäonnistumisesta toimintaohjeiden puutteen vuoksi sekä ensihoitojärjestelmän toimimattomuus terroritilanteessa. Suurin osa haastatelluista toivoi lisäkoulutusta aiheesta. Koulutuksen sisältöön toivottiin viranomaisyhteistyöharjoituksia ja terrorismiin liittyvien erityispiirteiden mukaista koulutusta, joilla pyritään kokonaisvaltaiseen turvallisuuden parantamiseen ja tehtävän kokonaiskuvan hahmottamiseen. Tämän hetkisillä koulutuksilla ja valmiuksilla terrori-iskutilanteessa toimiminen jäisi pitkälti erilaisten harjoitusten kuten suuronnettomuusharjoitusten ja oman työturvallisuusajattelun soveltamiseksi.

Tuloksista havaittiin myös, että koulutuskäytänteisiin olisi tehtävä muutoksia, jotta ensihoidossa työskentelevillä olisi sama tieto- ja taitotaso. Koulutuksiin toivottiin jopa pakollista osallistumista ja palautejärjestelmää, jolla koulutusten hyöty saataisiin maksimoitua. Palautteiden perusteella voitaisiin suunnitella tulevia koulutuksia tarvepohjaisesti. Jatkotutkimuskysymyksiä ovat tästä työstä ulosrajattu TEMS-toiminta, erityisesti TEMS-ensihoitajien valmiudet ja osaaminen terrorismiin varautuessa.

Asiasanat: ensihoito, terrorismi, varautuminen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Emergency Care

Koivisto Paula:

Preparedness and Training needs of Paramedics as Finland is Preparing against Terrorism

Bachelor's thesis 30 pages, appendices 0 pages
March 2019

The first terrorist attack in Finland took place in summer 2017 as a radicalistic person stabbed two persons to death and injured eight. This study examines the preparedness of paramedics to confront terrorism and the need for additional training and its contents. The purpose was to examine paramedics' existing capabilities to face terrorism and their further training needs. The aim of this study was to yield new information on the subject for potential later use to plan further training. The study was conducted with a qualitative approach and the data were collected through a thematic interviews. The data were analyzed by means of a content analysis. This study was conducted in collaboration with the Tampere Region Rescue Department. TEMS activities were excluded from the work.

The study showed that no specific training against terrorist attacks has been provided. The existing skills had been obtained through in-service training and educational sessions in general, as well as by modifying one's own safety thinking. The threat of terrorism was not seen as a mental burden, although all interviewees believed that terrorism would still be visible in Finland in the future. Fears and threats towards acting as a paramedic considered failure at work due to lack of instructions and the inability of the emergency care system to function appropriately in a terrorist situation. Most of the interviewees were hoping for further training on the subject. The existing training on preparedness to act in a terrorist attack would in a real situation probably result in applying various skills trained in major accident drills, along with utilising occupational safety principles of one's own.

Key words: emergency care, terrorism, preparation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TARKOITUS JA TEHTÄVÄT.....	7
3	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	8
	3.1 Ensihoito	8
	3.2 Terrorismi	8
	3.3 Varautuminen.....	9
4	OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUS	11
	4.1 Tutkimusmenetelmä.....	11
	4.2 Tutkimustehtävät ja- kysymykset	11
	4.3 Tutkimusaineiston analyysi	12
5	TUTKIMUSTULOKSET.....	14
	5.1 Koulutuksista saadut valmiudet	14
	5.2 Odotukset ja uhkakuvat	17
	5.3 Lisäkoulutuksen tarve ja sisältö.....	21
	5.4 Yhteenveto	25
6	POHDINTA.....	26
	6.1 Opinnäytetyönprosessin arviointi	26
	6.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	26
	6.3 Kehittämissuhteet ja jatkotutkimusaiheet	27
	LÄHTEET.....	29

LYHENTEET JA TERMIT

ISIL	Islamic State in Syrian and Levant on suojelupoliisin käyttämä nimitys järjestölle, joka on paremmin tunnettu nimellä ISIS (Islamic State in Irag and Syria) (Laine, 2017, 3; Suojelupoliisi, 2018).
Suojelupoliisi	Sisäministeriön alaisuudessa työskentelevä poliisiyksikkö jonka ydintoiminta-alueita ovat terrorismitorjunta, turvallisuustyö ja vastatiedustelu (Suojelupoliisi, 2018).
Suuronnettomuus	Suuronnettomuudeksi määritellään Turvallisuustutkintalain (2011/525) 2§:n mukainen onnettomuus, jossa kuolleiden tai loukkaantuneiden, taikka ympäristöön, omaisuuteen tai varallisuuteen kohdistuneiden vahinkojen määrän mukaan voidaan pitää erityisen vakavana. Tähän sisällytetään myös onnettomuus, jota sen laadun perusteella voidaan pitää erityisen vakavana.
Tartuntataudit	Tarkoitetaan sellaista sairautta tai tartuntaa, jonka aiheuttavat elimistössä lisääntyvät mikrobit, tai niiden osat taikka, loiset (Tartuntatautilaki, 2016/1227). Osa tartuntatauteihin kuuluvista sairauksista vaatii säännöllistä seurantaan väestölle aiheuttamansa tautitaakan tai epidemiavaaran vuoksi. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos, 2017.)
CBRNE	CBRNE-lyhenteellä tarkoitetaan kemiallisten aineiden (C), biologisten taudinaiheuttajien (B), radioaktiivisten aineiden (R), ydinaseiden (N) ja räjähteiden (E) väärinkäyttöä (Sisäministeriö, 2017).
TEMS	Taktisella ensihoidolla (TEMS = Tactical Emergency Medical Support) tarkoitetaan erillistä järjestelmää, jolla terveydenhuollon asiantuntemus varmistetaan poliisin vaativissa tilanteissa Sosiaali- ja terveysministeriö, 2011).
TECC	Toimintataktiikka (TECC= Tactical Emergency Casualty Care) haavoittuneiden hoitamiseksi, niihin sopivilla yksinkertaisilla ja nopeilla hoitotoimenpiteillä. Taktiikka on lähtöisin armeijalta ja muokattu siviilien käyttöön. (Committee for Tactical Emergency Casualty Care. 2015.)

1 JOHDANTO

Kesällä 2017 Suomi sai kokea terrorismin rantautumisen vaikutukset Turussa, kun radikalisoitunut henkilö murhasi kaksi ja haavoitti kahdeksaa uhria puukottamalla (Onnettomuustutkintakeskus, 2018). Tämä oli ensimmäinen kerta, kun Suomessa tapahtui teko, jonka käräjäoikeus tuomitsi rikoslain mukaisesti terroristisessa tarkoituksessa tehdyiksi murhiksi ja murhan yritykseksi (Jansson, 2018). Tapahtuma aiheutti järkytystä ja jätti paljon kysymyksiä. Ensihoitajaksi valmistumisen kynnyksellä ajatukseni suuntautuivat siihen, kuinka ensihoitojärjestelmämme on vastannut haasteeseen terrorismiin varautumiseksi. Opinnäytteekseni halusin tutkia asiaa paikallisesti.

Suomen rikoslakiin on määritelty, että terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos on teko, joka on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Siihen liittyy useimmiten väkivalta, tai sillä uhkaaminen tavoitteiden saavuttamiseksi, sekä levottomuuden tai pelon aiheuttaminen. Terrorismintorjunnan toimintaympäristö Suomessa on nopeassa muutoksessa, ja terrorismin uhka-taso on kohonnut. (Sisäministeriö, 2018; Rikoslaki, 2003/17.) Suomessa terrorismin uhan muodostavat edelleen yksittäiset toimijat tai pienryhmät, jotka saavat motivaationsa radikaali-islamistisesta propagandasta tai terroristijärjestöjen kehotuksista. Näillä henkilöillä on joko suoria tai välillisiä yhteyksiä radikaali-islamistisiin verkostoihin tai järjestöihin. (Suojelupoliisi, 2017.) Aihe on hyvin vähän tutkittu Suomessa ja julkiset kannanotot Suomen ensihoidon valmiudesta ovat hyvin ristiriitaisia. Mielipiteet Suomen valmiuksista ovat vaihdelleet olemattoman ja ylivoimaisen välillä. (Puranen, 2016; Tenhunen, 2017; Partanen, 2018; Salmi, 2018.)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli haastattelun keinoin tutkia ensihoitajien valmiuksia ja uhkakuvia sekä lisäkoulutustarvetta terrorismiin liittyen. Tehtävänä oli saada käsitys ensihoitajien tämän hetkisistä valmiuksista kohdata terrorismi, sekä koetuista lisäkoulutustarpeista. Tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa aiheesta, jota voidaan käyttää ensihoidon osaamisen kehittämisessä. Lisäksi tavoitteena oli tuottaa Pirkanmaan pelastuslaitokselle tietoa lisäkoulutuksen tarpeesta ja sen toivotusta sisällöstä.

Tämä opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Pirkanmaan pelastuslaitoksen kanssa, ja siitä on rajattu pois TEMS-toiminta.

2 TARKOITUS, TEHTÄVÄT JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia ensihoitajien valmiuksia kohdata terrorismi. Tarkoituksena oli selvittää ensihoitajien koulutusten ja kokemusten kautta saadut valmiudet, sekä uhkakuvat ja tunteet terrorismia kohtaan, ja sen kohtaamisen todennäköisyyksistä. Haastatteluiden avulla kartoitettiin myös lisäkoulutustarpeet työnantajalle.

Opinnäytetyön tehtävänä oli saada käsitys ensihoitajien tämän hetkisistä valmiuksista ja kokemuksista terrorismiin liittyen. Haastatteluiden avulla kartoitettiin ensihoitajien uhkakuvia, sekä pyrittiin saamaan tietoa mahdollisista koulutustarpeista ja toivotusta lisäkoulutuksen sisällöstä terrorismiin liittyen. Tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa aiheesta, jota voitaisiin hyödyntää koulutuksia suunnitellessa ja ensihoidon osaamisen kehittämisessä. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Pirkanmaan pelastuslaitos, joka sai raportin henkilökuntansa kokemista lisäkoulutustarpeista ja valmiuksista varautua terrori-iskuihin.

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyön teoreettiset lähtökohdat on valittu yhdessä työelämäyhteistyökumppanin kanssa.

3.1 Ensihoito

Ensihoidolla tarkoitetaan terveydenhuollon ammattihenkilön tekemää tilanteen arviointia ja välittömästi aloitettua hoitoa, jolla pyritään käynnistämään tai ylläpitämään vammautuneen tai sairastuneen potilaan elintoiminnot, sekä tarvittaessa potilaan kuljettamista hoitoyksikköön. Ensihoitopalvelut ovat osa terveydenhuollon palvelujärjestelmää. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa ensihoitoa koskevasta lainsäädännöstä sekä valvoo toimintaa yleisellä tasolla. Ensihoito määritellään erikseen perustasoiseen ja hoitotasoiseen ensihoitopalveluun. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2018; Auvinen, Palukka & Tiilikka, 2012, 5-7.)

Perustasoisella ensihoidolla tarkoitetaan hoitoa ja kuljetusta, jossa täytyy pystyä valvomaan ja huolehtimaan potilaasta kuljetuksen aikana siten että, potilaan tila pysyy vakaana, kunnes potilas on luovutettu hoitopaikkaan. Perustason yksiköllä on myös valmiudet aloittaa yksinkertaiset henkeä pelastavat toimenpiteet. Hoitotasoisella ensihoidolla tarkoitetaan valmiutta aloittaa potilaan hoito tehostetun hoidon tasolla ja toteuttaa kuljetus siten, että potilaan elintoiminnot voidaan turvata. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2018; Auvinen, Palukka & Tiilikka, 2012, 5-7.)

3.2 Terrorismi

Terrorismirikoksia ovat Suomen rikoslain (17/2003) 34a §:n kuvatut teot. Terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. (Rikoslaki, 2003/17.) Terrorismi on poliittisen väkivallan muoto, jonka hyökkäykset kohdistuvat pieneen joukkoon, mutta teon tarkoituksena on vaikuttaa suurempaan joukkoon. Tarkoituksena on luoda paniikin ja pelon ilmapiiri, sekä eliminoida paha edustava vihollinen symboleineen. Tekojen tarkoituksena on edistää terroristien omia poliittisia ja uskonnollisia tavoitteita. Poliittista tai uskonnollista päämäärää ei tavoitella tekojen avulla, vaan teoista aiheutuneiden reaktioiden avulla. Terrorismin olennaisena osana on väkivallan käyttö, joka ulottuu sivullisiin henkilöihin,

poliittisten henkilöiden tai poliittista symbolista asemaa omaavien henkilöiden sijaan. (Laitinen & Lumio, 2009, 22.)

Terrorismintorjunnan kohdehenkilö toimii terrorismin hyväksi. Hän voi olla kytköksissä terroristijärjestöihin, kouluttautua tai kouluttaa muita terroristisessa tarkoituksessa, rahoittaa tai hankkia rahoittajia, tai osallistua terroristiseen toimintaan. (Suojelupoliisi, 2018.) Suomessa kohdehenkilöiden määrä on ollut kasvussa. Vuoteen 2012 verrattaessa kasvua on tapahtunut 80 prosenttia. Kasvun ohella kohdehenkilöiden sidokset terroristiseen toimintaan ovat vakavampia ja suurempia. Suomen katsotaan olevan osa länsimaita, sekä ISIL:in vastaista liittoumaa, ja tästä syystä propagandaa tuotetaan Suomea vastaan ja suomeksi. Uhan Suomessa kuitenkin muodostavat edelleen yksittäiset toimijat ja pienryhmät. (Suojelupoliisi, 2017.)

Europolin terrorismin vastaisen keskuksen mukaan iskuja oli tapahtunut Euroopassa vuonna 2017 yhteensä 33, joista kymmenen saatiin vietyä loppuun asti. Iskuista 23 saatiin joko estettyä tai tekijä ei saavuttanut kohdettaan. Kuolonuhreja oli Euroopassa vuonna 2017 yhteensä 62, joista 35 kuoli Iso-Britanniassa. Suomessa on kuollut kaksi henkilöä terrori-iskun seurauksena vuonna 2017. Vuonna 2016 iskujen määrä oli vähäisempi ja iskuja tehtiin 13, mutta kuolonuhrien määrä oli silloin toiseksi suurin 135. Estettyjä tai epäonnistuneita iskujen yrityksiä oli kolme vuonna 2016. Vuonna 2015 kuolonuhrien määrä oli 150 ja iskuja tapahtui seitsemäntoista. Europolin terrorismin vastaisen keskuksen johtaja Manuel Navarrete esitellessään terrorismitilannetta oikeus- ja sisäasioiden valiokunnalle 20. kesäkuuta totesi: ”Iskut eivät ole yhtä hyvin suunniteltuja. Niitä on enemmän, mutta onneksi ne tuottavat vähemmän uhreja”. EU-maiden välinen yhteistyö ja tiedonjako ovat auttaneet iskujen estämisessä ja ehkäisemisessä, sekä rajoittamaan niiden vaikutuksia. (Euroopan parlamentti, 2018.)

3.3 Varautuminen

Valmiuslain (1552/2011) mukaan valtion ja kuntien tai kuntayhtymien tulee valmiussuunnitelmien ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun, sekä muilla toimenpiteillä, varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Poikkeusoloiksi määritetään erittäin vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila, sekä vakavaa suuronnettomuutta vastaava laajalle alalle levinnyt tartuntatautiepidemia. Terveystieteiden lain (1326/2010) mukaan sairaanhoitopiiriin on

päätettävä yhdessä kuntien kanssa terveydenhuollon alueellisesta varautumisesta suuronnettomuuksiin ja terveydenhuollon erityistilanteisiin. Velvollisuuksiin kuuluu myös laatia yhteistyössä alueensa kuntien kanssa terveydenhuollon alueellinen valmiussuunnitelma. (Valmiuslaki, 2011/1552; Terveydenhuoltolaki 2010/1326.)

Terrorismiin varautumisesta tuli ajankohtaista Turun 2017 tapahtumien jälkeen, kun Suomessa tapahtuivat ensimmäiset terroristisessa tarkoituksessa tehdyt murhat sekä murhan yritykset (Poliisi, 2018). Varautumisen tekee myös tärkeäksi Suomen kohonnut terrorin uhkataso, joka on viimeksi päivitetty suojelupoliisin toimesta kesäkuussa 2017 (Sisäministeriö, 2018). Uhkatasolla kuvataan Suomeen ja Suomen intresseihin kohdistuvaa uhkaa. Uhkatasoja on neljä, jotka ovat matala, kohonnut, korkea ja erittäin korkea. Tason arvioinnissa katsotaan saatavilla oleva tiedustelutieto, terroristijärjestöjen tai niihin kytköksissä olevien ryhmien ja henkilöiden motivaatioita ja toimintakykyä, sekä mahdollisten iskusuunnitelmien aikajänne. Luokittelu antaa selkeän kuvan siitä, minkälainen uhka Suomeen kohdistuu tällä hetkellä. (Suojelupoliisi, 2017.)

4 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUS

4.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmää valitessa tarkasteltiin tutkimusongelmaa, ja kuinka siihen saisi parhaiten vastauksia. Pirkanmaan pelastuslaitoksella on neljä peräkkäistä vuoroa, joiden ensihoitajien kokemuksia aiheesta halusin kuulla. Silloin, kun aihe on vain vähän kartoitettu ja tutkittavilta henkilöiltä saatu tieto luo merkityksiä, on haastattelun valinta perusteltua. Haastattelu onkin kvalitatiivisen tutkimuksen yleisin tiedonhankintamenetelmä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2014, 205.)

Opinnäytetyöhön valittiin laadullisen tutkimuksen aineistonkeruu-menetelmäksi teemahaastattelu, joka tehdään ryhmille. Teemahaastattelussa pyritään selvittämään tietyn henkilön ajatuksia ja mielipiteitä tutkijan ennalta määrittelemästä teemasta (Valli & Aaltola. 2015, 27). Hirsjärven ja Hurmeen teoksessa tutkimushaastattelu (2008. 34-36) todetaan, että haastatteluissa on parempi vastausprosentti verrattuna lomakehaastatteluun. Teemahaastattelu sopiikin hyvin kyseltäessä emotionaalisia, henkilökohtaisia asioita, jotka eivät ole kuitenkaan liian intiimejä ryhmässä jaettavaksi (Hirsjärvi & Hurme.2008, 34-36). Ensihoitajien työjärjestelyjen vuoksi oli myös luonnollista ja käytännöllistä, että kaikki samassa vuorossa olevat ja yhdessä työskentelevät ensihoitajat tulivat samaan aikaan haastatteluun.

4.2 Tutkimustehtävät ja- kysymykset

Tutkimustehtävänä oli selvittää ensihoitajien valmiuksia, uhkakuvia ja koulutustarvetta terrorismiin varautuessa. Jokaisesta aihealueesta, eli teemasta, kysyttiin useampia kysymyksiä, joilla pyrittiin saamaan kattavat vastaukset tutkimuskysymyksiin:

- Millaisia koulutuksella tai kokemuksella saatuja valmiuksia ensihoitajilla on terrorismi-iskujen varalle?
- Millaisia uhkakuvia, pelkoja tai odotuksia ensihoitajilla on Suomen terroriuhkaan liittyen?
- Millaista koulutusta ensihoitajat kaipaavat lisää?

Haastattelujen sisältö suunniteltiin teeman sisälle. Haastateltavilta kysyttiin valmiiksi hahmoteltuja suljettuja ja avoimia kysymyksiä. Kysymyksiä haastatteluihin tuli henkilökohtaisista psyykkisistä, sekä työtehtävän suorittamiseen koulutuksen myötä saaduista psyykkisistä ja fyysisistä valmiuksista terroristisia uhkakuvia ajatellen. Lisäksi haastateltiin jo saaduista koulutuksista terrori-iskuihin varautuessa. Kysymyksiä esitettiin lisäksi tarpeelliseksi koetusta lisäkoulutuksesta, sekä erityisesti sen laadusta ja sisällöstä. Kaikkia neljää ryhmää haastateltiin samoin teemoin, mutta lisäkysymyksille teeman sisällä, ja aiheen tarkennuksille sekä täsmennyksille jätettiin mahdollisuus. Päälinjat selvitettiin ennen haastatteluja, mutta teemahaastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka konstruktoimattomuus pidettiin (Hirsjärvi & Hurme. 2008. 105-106).

Haastattelutilaisuudet järjestettiin Pirkanmaan pelastuslaitoksen pääpaloaseman tiloissa. Haastattelut olivat neljänä peräkkäisenä päivänä, neljälle peräkkäiselle vuorolle työajalla. Henkilöstölle ilmoitettiin etukäteen tulevista ryhmähaastatteluista, joihin osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. Organisaatiolta saatiin kirjallinen lupa tutkimuksen tekoon ja haastateltavilta saatiin suullinen suostumus haastatteluun, sen tallentamiseen ja aineiston anonyymiin julkaisuun.

4.3 Tutkimusaineiston analyysi

Haastatteluiden jälkeen keskustelut litteroitiin ja aineistolle tehtiin sisällönanalyysi. Pirkanmaan keskuspalloasemalla on päivisin 4-5 ensihoitoyksikköä ja niissä työskentelee neljä eri vuoroa. Täten haastateltavien määrä oli suuri, ja analysoitavaa aineistoa kertyi runsaasti. Aineiston analysoinnin helpottamiseksi haastattelut äänitettiin sekä kuvattiin. Tällöin pystyttiin helpommin käsittämään kuka sanoi ja mitä. (Hirsjärvi & Hurme. 2008.63.) Litterointi, eli aineiston purku ja puhtaaksikirjoitus aloitettiin välittömästi haastatteluiden jälkeen. Aineiston analyysi aloitettiin litteroinnin kanssa samanaikaisesti, jolloin aikaa vievä prosessi saatiin aloitettua, kun aineisto oli vielä tuore. (Hirsjärvi & Hurme. 2008. 135.)

Analyysin teemoittelua tehtiin seuraavasti. Jokainen ryhmähaastattelun litteroitu versio analysoitiin erikseen, omana kokonaisuutenaan. Tällöin pystyttiin työstämään yhtä haastattelua kerrallaan ja tuomaan paremmin ilmi siinä esiin tulleita asioita, sekä vastausten kartoittaminen asiayhteydessään oli helpompaa. Haastatteluiden vastauksia oli tällöin myös helpompi vertailla keskenään. Tutkimuskysymyksiin etsittiin vastauksia

yksi tutkimuskysymys tai sen osa-alue kerrallaan. Jokaiselle tutkimuskysymykselle tai sen osa-alueelle annettiin oma väri, jonka perusteella vastauksia värikoodattiin litteroiduista aineistoista. Värikoodattu aineisto tarkistettiin, jonka jälkeen vastaukset siirrettiin omalle sivulleen, jossa ne tiivistettiin ja pelkistettiin. Vastauksen mukana saatettiin ottaa edeltävää keskustelua mukaan, jotta asiayhteys säilyisi. Tämän pohjalta oli sujuvampi kirjoittaa tutkimustuloksia puhtaaksi, ja sopivien adjektiivien löytäminen helpottui. Näin toimittiin kaikkien tutkimuskysymysten kanssa. Aineiston analyysia tehdessä käytettiin myös triangulaatioita, eli tuotettiin määrällisiä tuloksia sanallisesti kuvatusta aineistosta. Esimerkiksi jokaiseen haastattelussa mainittuun koulutukseen osallistuneet laskettiin erikseen. Haastattelussa esiin tulleet koulutukset listattiin ylös, ja tarkat osallistujamäärät laskettiin haastatteluiden perusteella. Tämän jälkeen vastaukset haastattelusta koottiin yhteen. Kun kaikki neljä haastattelua olivat valmiita, alettiin niitä yhdistämään ja vertailemaan. Eroavaisuudet huomioitiin, ja tekstit yhdistettiin kokonaisuuden saamiseksi. Määrälliset tulokset kirjoitettiin auki muiden vastausten lomaan. Aineiston analyysi suoritettiin aineiston ehdoilla.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Koulutuksista saadut valmiudet

Haastatteluisissa kysyttiin ovatko ensihoitajat saaneet koulutusta, joka tuo heille valmiuksia toimia terrori-isku tilanteessa. Vastaukset olivat hyvin samansuuntaiset. Vastaajat kokivat saaneensa useita hyviä koulutuksia, mutta yhdenkään teema ei ollut terrorismiin varautuminen. Esiin tuodut valmiuksia antaneet koulutukset olivat haastateltavien mielestä kuitenkin jossain määrin sovellettavissa terroritilanteeseen ja sen uhrien hoitamiseen. Haastateltavat painottivat vahvasti turvallisuusajattelun soveltamista ja ennakoivaa asennetta, sekä omaa tilannetietoisuutta mahdollisten uhkien olemassa olosta.

Hyödyllisiksi koulutuksiksi koettiin muun muassa Poliisiammattikorkeakoulun väkivalta- ja uhkatilannekoulutus sekä suuronnettomuusharjoitukset (taulukko 1). Näissä koulutuksissa oli saatu opetusta monipotilas- tai suuronnettomuustilanteessa toimimiseen, potilaiden hoitamiseen TECC-protokollan mukaisesti ja työturvallisuuden ylläpitämiseen. Haastatteluun osallistui myös Erti- eli erityistilanneyksikössä toimivia ensihoitajia, joilla oli monipuolisempaa koulutusta suurien potilasmäärien hoitamiseen. Taulukossa 1 on kuvattu haastateltavien valmiuksia antaneet koulutukset. Toisen sairaanhoitopiirin alueelta siirtyneellä työntekijällä oli hyvin monipuolisia harjoituksia taustalla, kuten simuloitu ampumavälikohtaus julkisella paikalla. Oman alueen hoitoprotokollat oli koulutettu, etenkin uusien työntekijöiden siirtyessä Pirkanmaan pelastuslaitokselle, jotta kaikilla olisi ajantasaiset ja yhtenäiset ohjeistukset hallussa.

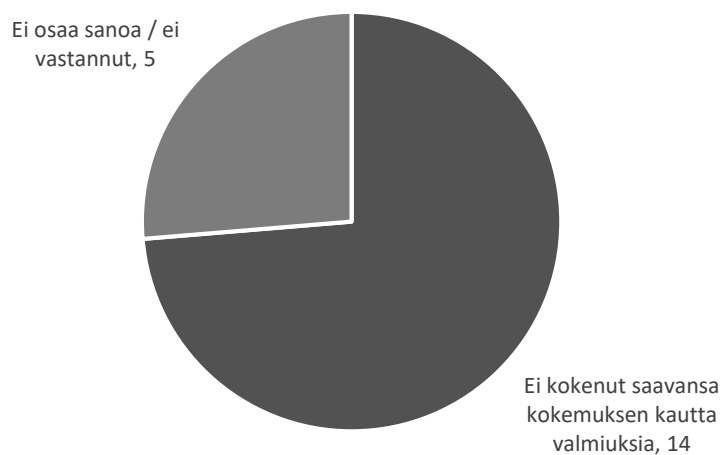
Taulukko 1

Kokemusten kautta saatuja valmiuksia haastatellessa ensihoitajat kertoivat, että on hankala arvioida millaiset kokemukset auttavat valmistautumaan terrori-isku -tehtävälle. Pelastusopiston käyneet toivat ilmi poikkeusoloihin varautumisen kurssin, joka toi hyvää harjoitusta, mutta ei ollut niinkään ensihoidolle suunnattu, vaan lähinnä palomiehenä toimimiseen poikkeusoloissa. Muut eivät tuoneet ilmi kokemusten kautta saatuja valmiuksia (kuva 1).

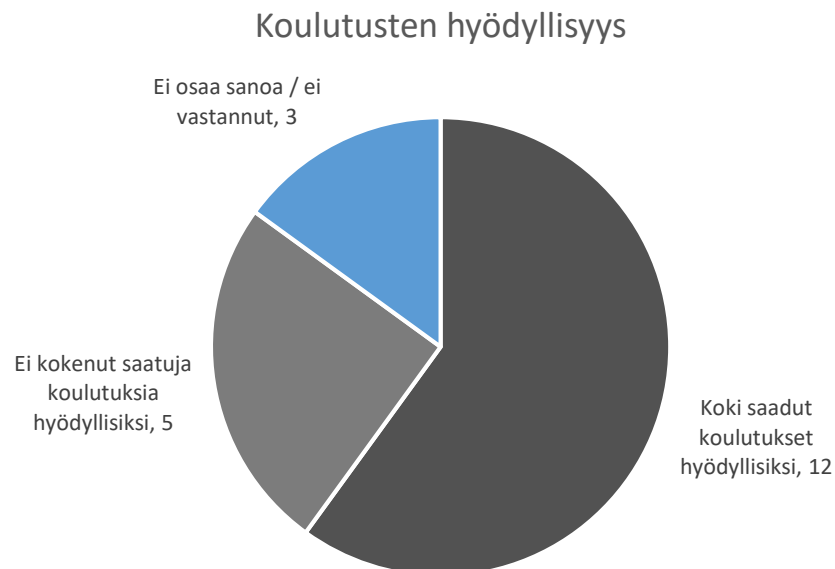
Kuva 1

Kokemuksen kautta saadut valmiudet terrorismiin varautumiseksi

Saadut koulutukset koettiin ehdottoman hyödyllisiksi ja tärkeiksi, mutta opit ovat vain jossain määrin sovellettavissa terrori-iskun kaltaiseen tilanteeseen (kuva 2). Turvallisuusajattelukoulutukset herättivät tutkimaan omaa toimintaa ja ehkäisivät rutinoitumista. Koulutusten koettiin myös madaltavan kynnystä toimia turvallisuuskoulutuksissa opittujen taitojen mukaisesti, muun muassa kohteeseen edetessä oven haltuunotto, hoitoreppujen asettelu kohteessa ja oma sijoittautuminen. Näitä asioita toistamalla koettiin turvallisuuden lisääntyvän yleisellä tasolla. Koulutuksien teemojen mukaisia tehtäviä tulee kovin harvoin ja tällöin kertauksen tärkeys korostuu. Poliisin kanssa yhteistoimintaharjoituksissa olleet kokivat yhteistyön harjoittamisen tärkeäksi. Harjoitus kuitenkin valmisti lähinnä yhden uhkaavan potilaan kohtaamiseen tehtävällä, joten sen sovellettavuutta terrori-iskuun epäiltiin. Kaksi ensihoitajaa oli ollut myös lento-onnettomuusharjoituksessa, joka koettiin hyödylliseksi terrorismin ilmetessä monin tavoin.

Kuva 2

5.2 Odotukset ja uhkakuvat

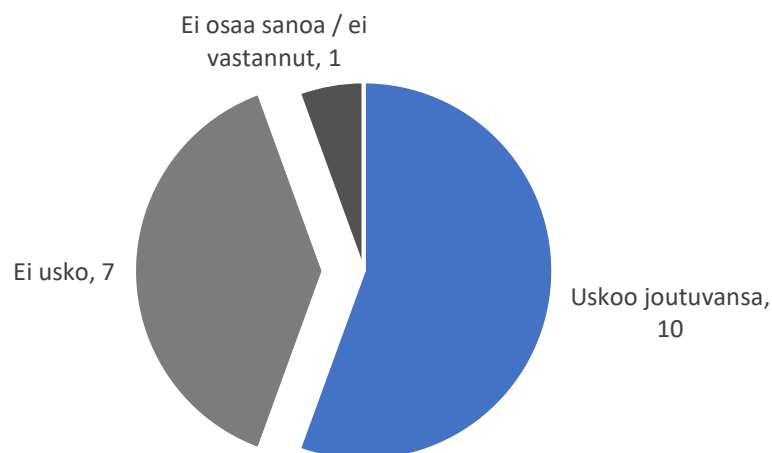
Ensihoitajilta haastatellessa terrorismiin liittyviä uhkakuvia, ilmeni huoli terrorismin lisääntymisestä, vaikkakaan sitä ei koettu henkiseksi taakaksi. Kaikki haastateltavat uskoivat, että Suomessa tullaan vielä kohtaamaan terrorismia, ja olisi vain ajan kysymys, koska Tampereella tapahtuisi ensimmäinen terrori-isku. Ajatus terrorismista nähtiin uhkaavana ja riskin uusista iskuista uskottiin kasvavan. Riskiä pidettiin sidonnaisena poliisin terrorismin vastaisen työn onnistumiseen. Kuitenkin Suomea pidettiin vielä suhteellisen turvallisena maana, ja terrorismin uhkaa ei pidetty mieltä painavana asiana.

Kysyttäessä, uskovatko ensihoitajat oman työuransa aikana joutuvansa tehtävälle, jossa on tapahtunut terrori-isku, olivat vastaukset jakaantuneet (kuva 3). Suurin osa piti sitä mahdollisena, mutta epätodennäköisenä. Riskin uskottiin olevan korkeampi, jos isku olisi suuri / laaja, jolloin myös kotoa saatettaisiin hälyttää ensihoitajia töihin.

” No jos todennäköisyyksiä miettii niin todennäköisesti ei, mutta toki pitää valmiina olla, ja toivottavasti ei kohta semmoista. ”

Kuva 3

Uskovatko ensihoitajat joutuvansa uransa aikana tehtävälle, jossa tapahtunut terrori-isku

Terrorismin tarkoitus on aiheuttaa pelon ilmapiiri, ja se heijastui vastauksiin henkilökohtaisia terrorismiin liittyviä pelkoja kysellessä. Yleinen pelkoa herättävä asia oli tekojen arvaamattomuus ja ennustamattomuus. Haastateltavat painottivat tarpeellisten

valmiuksien hankkimista ja ylläpitämistä, jolloin terrorismi ei pääse vaikuttamaan psyykeen tai muodostu peloksi. Terrorismissa pelottavaksi koettiin sen satunnaisuus, arvaamattomuus, brutaalius ja turvattomuus. Ei voi tietää missä on turvassa, ja kehen väkivalta kohdistuu. Myös terrorismin vaikutus mietitytti, olisiko mahdollisen iskun jälkeen turvaton olo ja kuinka kauan se kestäisi, tai kuinka se vaikuttaisi omaan arkeen.

Osa vastaajista toi esiin pelon oman tai läheisen hengen menettämisestä tai joutumisesta terrorismin uhriksi. Perheellisillä vastaajilla terrorismissa pelkoa aiheutti ajatus omien lasten joutumista kohteeksi, tai lasten jäävän ilman vanhempaa. Terrori-iskun tapahtumista siten, että se koskettaisi haastateltavia joko vapaa-ajalla tai työssä, pidettiin kuitenkin lähinnä huonona tuurina. Terrorismia piti uhkaavana vain osa, vaikka kaikki haastateltavat pitivät todennäköisenä jonkin asteista iskua. Osa haastateltavista ei osannut sanoa pelottaako ajatus terrorismista. Terrorismia oli hankala pelätä sen ollessa arvaamatonta toimintaa, ja täten siihen on myös hankala hankkia valmiuksia (kuva 4).

”Ensimmäisenä tulee ehkä mieleen se arvaamattomuus, että se ennustamattomuus, että kun ne teot voi olla niin moninaisia, ja ne voi tapahtua minä päivänä vaan ja ihan missä tahansa.”

Toinen aihe, mikä tuotiin esiin henkilökohtaisia pelkoja kartoittaessa, oli ensihoitajana toimiessa työtehtävistä suoriutumiseen vaikuttavat tekijät. Ensihoidon onnistumisen kannalta suurimmaksi epävarmuustekijäksi ja haasteeksi koettiin selkeän toimintamallin puuttuminen. Toimintatapoja kaivattiin mm. kohteeseen etenemiseen, tulokynnyksen sijaintiin ja oman työturvallisuuden takaamiseen. Keskuspaloaseman sijainnin vuoksi ensihoitajat pohtivat tulokynnyksen etäisyyttä kohteeseen, jossa on tapahtunut terroriteko, ja työturvallisuutta ei ole vielä voitu varmistaa. Toimintamalleja oli kuitenkin mietitty ensihoitajien omasta toimesta ja yhdessä työvuoron henkilöstön kanssa.

Riittämättömyyden tunnetta aiheutti ajatus henkilöstöressurssien loppumisesta, etenkin jos teko on iso ja uhrien määrä suuri, tai teko on hajautettu. Osa haastateltavista ensihoitajista koki suuren terrori-iskun tuottaman resurssipulan ensihoidossa ja päivystyksessä jopa vääjäämättömäksi. Kyseenalaisena pidettiin myös päivystyksen toimintavalmiuden säilymistä suuronnettomuusviestin lähettämisen jälkeen. Suuronnettomuusviestillä kutsutaan henkilökuntaa suuronnettomuusprotokollan mukaisten potilasmäärien ylittyessä. Sujuvan hoitopolun takaamiseksi tehtävien toimien oikea-aikaisuus, kuten

suuronnettomuusviestin lähettämisen ja riittävän henkilökunnan saapumisen, pelättiin olevan tilanteeseen nähden hidasta. Toisaalta päivystyksen suuronnettomuushälytysjärjestelmä koettiin hyväksi, ja samanlaista järjestelmää toivottiin ensihoitoon. Tällöin voitaisiin hyödyntää esiin tuotua mahdollisuutta ottaa käyttöön valmiiksi varustellut autot, jotka eivät ole päivittäiskäytössä. Myös kenttäjohtajien mahdollisuutta ottaa siirtoyksiköt käyttöön pidettiin etuna, mutta siirtoyksiköissä toimivien pääasiassa yksityisillä palveluntuottajilla toimivien ensihoitajien koulutuksen tämän kaltaisiin erityistilanteisiin arveltiin olevan vähäisempi kuin pelastuslaitoksella toimivilla työntekijöillä. Haastateltavat totesivat, että uhrien määrän ollessa valtava, on myös tärkeää tiedostaa omat rajansa. Resurssien vähyyttä pystyttäisiin kuitenkin kompensoimaan hoitopaikan perustamisella, jossa välttämättömimmät hoitotoimet saataisiin tehtyä. Myös ensihoidon kenttäjohtajalta odotettiin hyviä johtamis- ja organisointitaitoja, jonka myötä tehtävällä toimiminen olisi selkeämpää ja tehokkaampaa.

”se vaatii just kenttäjohtajilta sellast isoo roolinottoo ja muitten ohjeistamista, koska se tilannehan on joka tapauksessa kaoottinen vaikka kuinka treenataan..”

Haastatteluissa tuli ilmi myös huoli hätäkeskuksen toimintakyvystä terrori-isku tilanteessa. Haasteeksi koettiin tilannekuvan muodostaminen, jos teon laajuus ei selviä yhdestä hätäpuhelusta, tai teko on hajautettu laajalle alueelle. Tämä voisi aiheuttaa ensihoidon työturvallisuuden vaarantumisen, kun ensimmäiset yksiköt lähtevät kohteeseen vajaille tilannetiedoilla. Haastateltavat viittasivat Turussa tapahtuneen iskun aikaiseen hätäkeskukseen saamaan hajanaiseen tietoon. Tekotapojen moninaisuuden koettiin olevan yksi hätäkeskuksen toiminnan ja ensihoidon valmistautumisen, sekä työturvallisuuden säilyttämisen haasteista. Isot ja ”näyttävät” iskut arveltiin helpommaksi arvioida muutaman hätäkeskussoiton perusteella turvallisuutta vaarantaviksi. Pienemmissä, hajautetuissa teoissa oman työturvallisuuden takaaminen koettiin haastavammaksi. Tähän vaikuttivat yllämainittujen syiden lisäksi potentiaalisten kohteiden runsaus Pirkanmaalla ja Tampereella, joka vaikeuttaa valmistautumista ja kaikkien potentiaalisten kohteiden turvallisuustekijöiden huomiointia. Voimavaraksi koettiin pelastuslaitoksen käyttöönottamat kauko-ohjattavat dronet eli kuvauskopterit. Näiden tuoma mahdollisuus lentää mahdollisen terrori-iskupaikan ylle antaisi nopean tilannekuvan työturvallisuutta vaarantamatta.

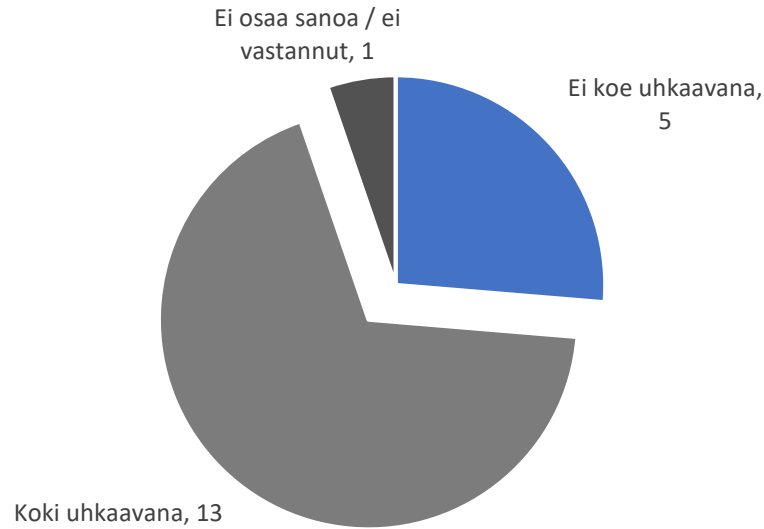
Yleisötapahntumien suuri määrä aiheutti huolta ensihoidon toteutumisen kannalta, terroristisia uhkakuvia ajatellen. Ympäri Pirkanmaata järjestettävät festarit ja muut massatapahtumat tuovat paljon ihmisiä samaan paikkaan, ja tapahtumien turvallisuusjärjestelyt oli havaittu riittämättömiksi ja huolta aiheuttaviksi. Tapahtumien järjestäjien toivottiin mitoittavan turvallisuusjärjestelyt oikeisiin mittasuhteisiin, jotta väkivallan uhka pienenisi. Huomioitavana pidettiin myös iskupaikalla toimimiseen vaikuttavia etäisyyksiä ja järjestelyjä. Erti-yksikön sisältämän hoitoteltan perustamispaikan valintaa pidettiin haastavana, sekä onnistuneen ensihoidon ja työturvallisuuden kannalta tärkeänä. Tässä tulisi myös pystyä huomioimaan vaivaton ensihoitoyksiköiden kulkureitti hoitopaikalle ja siitä sairaalaan.

”Se on vaa semmonen mihin pitää osata varautua, et se on tätä päivää jo. Enimmäkseen se on noissa Euroopan suuremmissa keskuksissa ja rantautuu pian tännekin. ”

Pelastusalan organisaatiossa toimimista pidettiin jossain määrin suojaavana ja pelkoja hillitsevänä tekijänä paremman tiedonkulun ja maallikoista eroavan henkisen valmistautumisen vuoksi. Ensihoitajan roolin myötä asennoituminen terrori-iskuun olisi erilainen. Haastateltavat tunsivat olevansa valmiimpia, sekä täten suojatumpia, ja pelkoja hälvensi ajatus siitä, että iskupaikalla olo on osa työnkuvaa. Myös pelastuslaitoksen turvallisuuteen tähtäävä toiminnan kehittäminen ja lisääntyneeseen väkivallan uhkaan reagointi mm. henkilökohtaisin suojaliivein toi turvallisuudentunnetta. Turvallisuusajattelua kehittävät koulutukset tuovat varmuutta ja vahvistavat omaa ennakoivaa, sekä riskejä tunnistavaa-ajatusmallia.

Kuva 4

Kuinka moni piti uhkaavana terrorismin lisääntymistä

5.3 Lisäkoulutuksen tarve ja sisältö

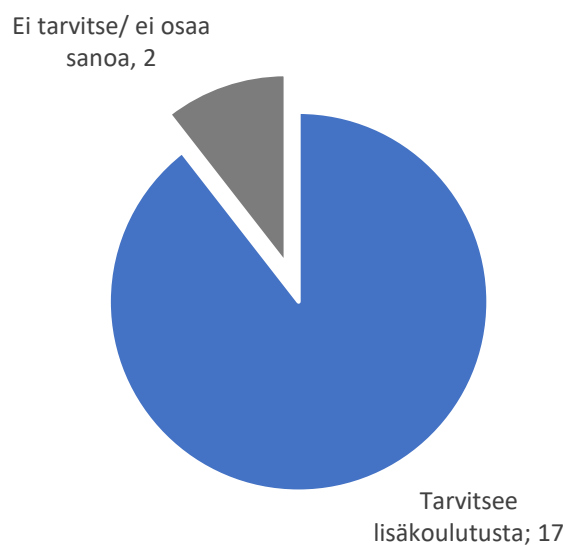
Tämänhetkisiä koulutuksia pidettiin pääasiassa hyvinä ja sovellettavina. Ensihoitajat toivoivat ennen kaikkea nykyisen taitotason ylläpitoa ja koulutusten kertausta. Lähes kaikki haastateltavista halusivat kuitenkin lisäkoulutusta aiheesta (kuva 5). Osan haastateltavista oli hankala sanoa minkälaista koulutusta he tarvitsisivat, kun aihe on Suomessa verrattain uusi, terrori-isku paikalla työskentelyyn valmistavaa koulutusta ei ole ollut saatavilla, ja koulutuskäytänteitä / -malleja ei ole ollut. Osalla oli selkeät ajatukset siitä, millaiset simulaatiot ja koulutukset toisivat valmiuksia vastaamaan tämänhetkisiin uhkiin. Kaikki ehdotukset kulminoituivat viranomaisyhteistyöharjoituksiin, joissa on huomioitu käytännön haasteet, kuten väenpaljous, viestiliikenne ja haastavat realistiset olosuhteet. Realistisien simulaatio-olosuhteiden sisällyttämisellä saataisiin harjoituksista autenttisempia, ja se valmistaisi osallistujia terrori-iskun kaltaiseen, useita häiriötekijöitä sisältävään tilanteeseen. Myös luennot aiheesta olivat haluttuja, niistä voisi saada yleispätevää tietoa aiheesta ja käydä läpi jo tapahtuneen Turun iskun potilaiden hoidon ja tehtävän kulun onnistumiset ja kehittämiskohteet. Myös olemassa olevien koulutusten pitämistä niille, jotka eivät ole vielä sitä saaneet, pidettiin oleellisena.

”Kyllähän se niinku tänä päivänä tuntuu todennäkösemmältä et jotain tapahtuu, mutta se, että mitä, missä, milloin, nii se on arvoitus.”

Mahdollisten uhkien tiedostaminen ja oma ennakointi koettiin tärkeäksi. Rutinoitumista pidettiin yhtenä ensihoitotyön haasteista. Se saa helposti ajan myötä ensihoitajan tuudittautumaan turvallisuuden tunteeseen, joka ei välttämättä ole todellinen. Tämän vuoksi ammattitaitoa ylläpitäviä ja tilannetietoisuuteen tähtääviä kertauskoulutuksia pidettiin tärkeinä.

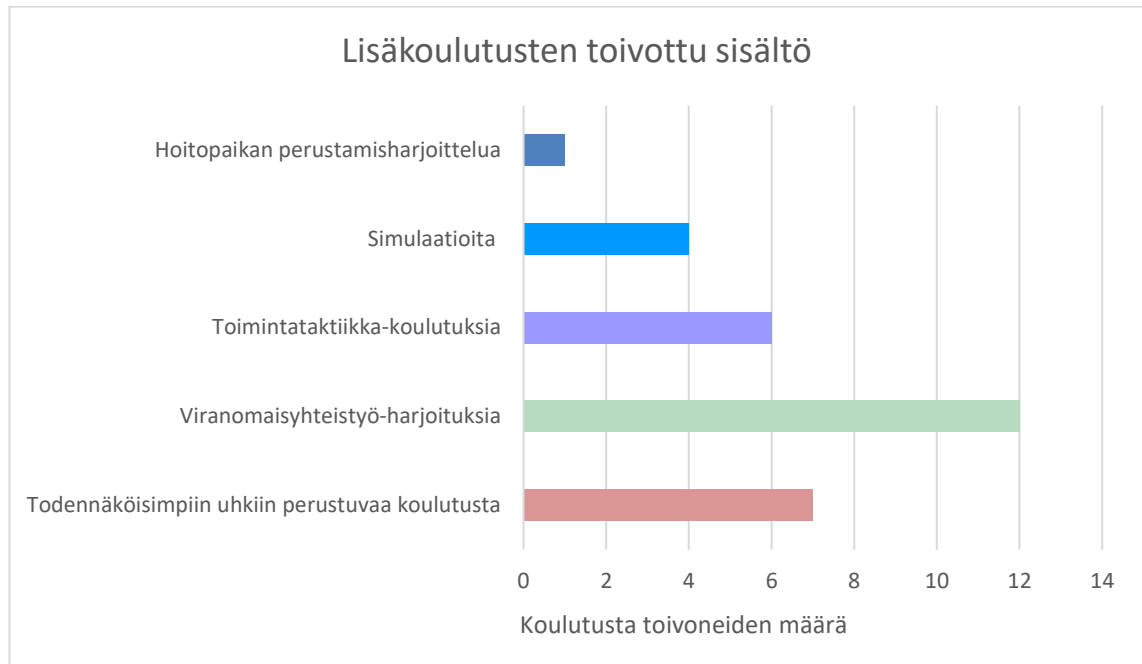
Kuva 5

Kuinka moni koki tarvitsevansa lisäkoulutusta aiheesta

Opetusmetodiksi toivottiin lähinnä käytännön läheisiä koulutuksia, joissa voitaisiin käydä läpi tämän hetkisen trendin mukaisia iskuja, kuten CBRNE, yliajot väkijoukossa, tai autopommit. Koulutuksiin toivottiin myös viestiliikenneharjoituksia, oman työturvallisuuden säilyttämistä, toimintataktiikkaa ja sektorijohtamista. Turun tapahtumien kertausta esimerkiksi esimiesjohtoisesti asemapaikkakoulutuksena, pidettiin hyvänä tiedon lähteenä. Myös yhteistyön tiivistämistä eri pelastuslaitosten kanssa toivottiin. Tällöin voitaisiin pyytää asiantuntijaluentoja esim. verkkoluentoina, jotka olisivat kaikkien toimijoiden käytettävissä. Myös taistelukaasumyrkytyksistä toivottiin koulutuspakettia. (Taulukko 2).

Taulukko 2

Simulaatio-harjoitukset; simulaatiot kaupunkiolosuhteissa haasteineen, kuten väenpaljous, haastava sää.

Toimintataktiikka; välttämättömät hoitotoimet, missä ne tehdään, tulokynnyksen/hoitopaikan perustamisalueen valinta ja siihen liittyvät riskit, roolit iskupaikalla, evakuoinnin toteuttaminen ja johtaminen (L5-tehtävät).

Viranomaisyhteistyö-harjoitukset; moniviranomais-yhteistyö iskupaikalla / suuronnettomuuspaikalla, tiedonkulun parantaminen mm. viestiliikenne-harjoituksin.

Todennäköisimpiin uhkiin perustuva koulutus; keskustelua / asiantuntijaluentoja aiheesta, Turun onnettomuustutkimintaraportin läpikäynti, taistelukaasukoulutus.

Kaikki pelastuslaitoksen ja sairaanhoitopiirin järjestämät koulutukset koettiin hyviksi ja tarpeellisiksi. Tästä huolimatta yleinen mielipide oli, että koulutukseen pääsi liian harva. Koulutusten vapaaehtoisuuden vuoksi työntekijöiden kouluttautuminen koettiin olevan eritasoista. Moni koki tämän turhauttavaksi. Pelastuslaitos on tarjonnut työntekijöilleen monia hyviä koulutuksia, ja työnantajaa pidettiin koulutukseen kannustavana. Ensihoitajat pitivät myös itse koulutusta äärimmäisen tärkeänä ensihoidon alati muuttavan tutkimustiedon, lisääntyneiden uhkien ja työn vaatimustason noustessa / muuttuessa. Turvallisuuden kulmakivenä pidettiin viranomaisten välistä

kommunikaatiota ja tilannetietoisuutta, etenkin suuronnettomuustilanteissa. Tämän vuoksi viranomaisverkko-, moniviranomaistehtävä- ja suuronnettomuusharjoitukset nähtiin tärkeiksi, ja niitä toivottiin lisää.

TECC-, moniviranomais- ja suuronnettomuuskooulutuksia pidettiin tarpeellisina ja toimivina, mutta vain osa ensihoitajista oli saanut koulutuksen. TECC-koulutuksen olivat toistaiseksi saaneet ne ensihoitajat, jotka työskentelevät Erti-yksikössä. Tämän vuotiseen moniviranomais-koulutukseen muisteltiin päässeen vain neljä pelastuslaitoksen työntekijää.

Koulutusten järjestämiseen toivottiin jonkinasteista muutosta. Tällä hetkellä koulutukset ovat vapaaehtoisia, ja jokaisen ensihoitajan tulee lisäkouluttautua tietty määrä vuodessa. Tästä huolimatta koettiin, että koulutuksiin osallistuvat lähinnä samat työntekijät. Koulutuksiin pääsyä toivottiin tasapuolistettavan, jotta kaikilla on mahdollisuus, ja jopa velvoite osallistua. Tällöin taitotaso olisi yhtenevä ja toisi turvaa vaativan erityistilanteen tullessa. Vaihtoehtoina punnittiin työnantajan velvoittamaa osallistumista, samansisältöisten koulutusten lisäämistä ja mahdollista tuuraajakäytäntöä. Tuuraajia voitaisiin käyttää vakituisten työntekijöiden vapauttamiseen työvuorosta suurimpiin koulutuksiin.

Ensihoidon toimintavalmiuden säilymiseksi tulevaisuudessa pidettiin tärkeänä terrorismin huomiointia myös tulevien ensihoitajien koulutuksessa. Terrorismin uhkan uskottiin säilyvän, ja sen vuoksi pidettiin tärkeänä myös kouluttaa tuleville ensihoitajille toimintaa terrori-iskutilanteessa siinä mittasuhteessa ja laajuudessa, että se vastaisi todellista uhkaa. Esiin tuotiin myös toive yhteisharjoituksista AMK ensihoitajaopiskelijoiden kanssa, ja ehdotettiin, että opiskelijat voisivat suunnitella harjoituksen, ja työelämässä toimivat osallistuisivat pelastuslaitoksen resurssien kanssa harjoitukseen. Tällöin harjoituksesta saataisiin mittasuhteiltaan suuri, ja moni alalle suuntautunut pääsisi osallistumaan harjoitukseen.

Tietoisuuden ja koulutuksen lisääminen tämänhetkisiä uhkia vastaavaksi pidettiin tärkeänä. Ensihoitajille toivottiin painotettavan etenkin ”hoitovietin” hillitsemistä ja kohteen turvallisuuden varmistamista ennen etenemistä kohteeseen. Oman ja kollegoiden työturvallisuuden säilyttämiseksi mahdollisten uhkien tiedostaminen, ja niiden mukaan toiminen, on osa turvallista ensihoitoa.

5.4 Yhteenveto

Tämänhetkisissä ensihoitajille tarjottavissa koulutuksissa ei ole vielä tarjottu terroritilanteeseen suuntaavaa koulutusta. Saatuja koulutuksia pidettiin hyvinä ja sovellettavina, mutta lisäkoulutusta aiheesta toivoi kuitenkin suurin osa (kuva 5). Lisäkoulutusta pidettiin tärkeänä varmuuden ja lisäturvan tuojana itselle, kollegoille ja potilaille. Koulutuksen sisältöön toivottiin viranomaisyhteistyöharjoituksia ja terrorismiin liittyvien erityispiirteiden mukaista koulutusta, joilla pyritään kokonaisvaltaiseen turvallisuuden parantamiseen ja tehtävän kokonaiskuvan hahmottamiseen. Tämänhetkisillä koulutuksilla ja valmiuksilla terrori-iskutilanteessa toimiminen jäisi pitkälti erilaisten harjoitusten, kuten suuronnettomuusharjoitusten ja oman työturvallisuusajattelun soveltamiseksi.

Ajatusta terrorismista ei pidetty henkisesti raskaana, joskin kaikki haastateltavista uskoivat, että Suomessa tullaan vielä näkemään terrorismia. Terrorismiin liittyvät pelot olivat osittain yleisluontoisia, osa alaan tai alalla toimimiseen liittyviä. Toimintaohjeiden puutteesta johtuvaa työssä epäonnistumista ja ensihoitojärjestelmän toimimattomuutta terroritilanteessa pelättiin. Ensihoitajan toimenkuvaa ja ympäröivään pelastusalan organisaatioon kuulumista pidettiin lähinnä suojaavana tekijänä.

6 POHDINTA

6.1 Opinnäytetyön prosessin arviointi

Turun iskusta on jo kulunut aikaa, mutta aiheen ollessa edelleen ajankohtainen oli tutkimukseen helppo löytää kiinnostunut yhteistyökumppani. Opinnäytetyön teko prosessina oli sujuvaa haastatteluiden litterointiin asti. Litterointia seuraava aineiston analysointi ja tutkimustulosten kirjoittaminen oli aikaa vievin ja haastavin osuus työstä. Tämä johtui haastattelumateriaalin paljoudesta ja kokemattomuudesta analysoida teemahaastattelua. Käytin hyödykseni paljon tutkimuksen tekoon valmistavaa ja ohjaavaa kirjallisuutta, jotta saisin kokonaiskuvan opinnäytetyön eri vaiheista. Opinnäytetyön aiheen valinta oli helppoa, koska Turun tapahtumat herättivät itsessäni kiinnostuksen aihetta kohtaan. Iskun jälkeen ajattelin tapahtunutta ja sen mahdollista vaikutusta muun muassa omaan tulevaisuuteeni ensihoidossa. Opinnäytetyön alkaessa oli mukava huomata kuinka muutkin pitivät aihetta tärkeänä ja mielenkiintoisena, sekä uskoivat että aihetta tutkitaan Suomessa lisää.

6.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen laadun tarkkailusta puhuttaessa mietitään yleensä sen luotettavuutta eli mittaustulosten toistettavuutta, sekä validiutta, eli tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2014. 231.) Tekemäni tutkimus voitaisiin toistaa toisen tutkijan toimesta, jolloin vastaukset olisivat oletettavasti suunnilleen samat, jos tutkimus tehtäisiin ajallisesti lähellä omaani. Mielipiteet, kokemukset ja valmiudet ovat asioita, jotka ajan mittaan muuttuvat. Ajallisesti paljon myöhäisempi tutkimus voisi saada erilaisen lopputuloksen, jonka vastauksia voitaisiin pitää luotettavina. Teemahaastattelun validiutta voi olla hankala jälkikäteen todentaa, jonka vuoksi olen tavoitellut laadullisuutta ja luotettavuutta koko prosessin ajan. Valitut teemat on mietitty yhdessä työelämäyhteistyökumppanin kanssa. Ennalta mietittiin myös, kuinka teemoja voitaisiin syventää, jotta haastatteluista saataisiin kattavat vastaukset tutkimuskysymyksiin. (Hirsjärvi & Hurme. 2008.185.) Hirsjärvi ja Hurme (2008.184) toteavat, että etenkin haastattelua tehdessä, laatua tulisi tarkkailla tutkimuksen eri vaiheissa. Aineistoanalyysi tehtiin jokaiselle haastattelulle erikseen ja analyysija vertailtiin etsien tulosten samansuuntaisuutta. Tällä tavoin karsittiin myös sattumanvaraisuutta. Kaikki neljä haastattelua tehtiin samoin teemoin, ja

litterointiprosessi pidettiin muuttumattomana. Lisäksi pidettiin haastattelupäiväkirjaa, johon kirjattiin muistiin hyväksi havaittuja kysymyksiä, sekä kysymysmuotoja, jotka eivät toimineet. Hirsjärven ja Hurmeen (2008. 184.). teoksessa tätä pidetään laatua parantavana tekijänä.

Haastateltavia oli yhteensä 20, mutta haastattelun tapahtuessa työajalla, joutuivat muutamat haastateltavista välillä poistumaan hetkeksi tai kokonaan. Tämä huomioitiin laskettaessa mm. koulutuksiin osallistuneiden lukumääriä taulukoihin. Tutkimuksen otanta oli siis melko suuri ja ylitti odotukset. Nämä seikat tekivät analysoinnista työlää, mutta suuri osallistujamäärä teki vastauksista kattavat. Viimeisessä kahdessa haastattelussa vastaukset alkoivat jo muistuttamaan edellisiä haastatteluita, joten voidaan puhua jonkin asteisesta saturaatiosta, eli vastauskertojen riittävydestä kertovasta ”kylläisyydestä”. Koko opinnäytetyön teon ajan on pyritty hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen.

6.3 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksen aloittamisen jälkeen ei terrorismin ilmaantuvuudessa Suomessa ole tullut muutoksia, mutta varautumissuunnitelmien teko on jo paikoin alkanut. Myös hätäkeskuksen järjestelmäuudistuksen myötä Erica-hälytysjärjestelmään on otettu käyttöön uusi tehtäväkoodi ”joukkosurma”, joka mielestäni kertoo, että Suomessa on herätty uusien uhkien varautumiseen. Suomessa siis tehdään konkreettisia muutoksia, jotta terrorismi-iskuihin oltaisiin varauduttu. Tämän tutkimuksen pohjalta olisi hyvä tehdä lisäkoulutukseen liittyviä paikallisia muutoksia. Moni haastatelluista oli tyytymätön koulutusten vapaaehtoisuuden aiheuttamaan osallistujien epäsuhtaan. Koulutuksiin toivottiin jopa pakollista osallistumista, jotta kaikilla olisi sama tieto- ja taitotaso. Toivottiin myös, että lisäkoulutuksiin luotaisiin palautejärjestelmä, jolla saataisiin täysi hyöty myös niistä koulutuksista, joihin osallistujamäärät ovat pakostakin rajoitetut. Palautteet toivottiin kirjalliseen muotoon koulutuksiin ja harjoituksiin osallistuneilta, joiden pohjalta voitaisiin kerätä yhteen onnistumiset ja kehityskohteet. Näiden pohjalta taas voitaisiin käydä lisäkoulutuksia tarvepohjaisesti. Palautteen perusteella harjoituksiin osallistumattomat saisivat tilaisuuden oppia harjoituksessa esiin tulleita kehittämiskohtia ja ideoida toimintaa ilman lisäkustannuksia. Tulevan lisäkoulutusten järjestäminen tarvepohjaisesti olisi myös tehokkaampaa. Lisäkoulutuksella on aina omat kustannuksensa, mutta ensihoitajien ollessa velvollisia

lisäkouluttautumaan, voidaan tuleviin koulutuksiin ottaa aiheita tässä opinnäytetyössä havaittujen lisäkoulutustarpeiden pohjalta. Kustannustehokkuuteen päästäisiin myös asemapaikkakoulutuksilla, verkko-opintojen lisäämisellä ja tiivistämällä koulutusyhteistyötä muiden pelastuslaitosten tai pelastus- ja hoitoalan oppilaitosten kanssa. Kehittämisehdotukseni on siis luoda koulutuksiin liittyen palautejärjestelmä ja uudistaa koulutusjärjestelyjä tasapuolisemmiksi.

Tämän tutkimuksen jälkeen jää kysymykseksi onko terrorismiin varautuminen osa ensihoitajien tulevaa osaamisvaatimusta ja työnkuvaa tulevaisuudessa, sekä millaisia asioita tämä osaaminen pitää sisällään? Lisätutkimuskysymyksiä voisi olla myös tästä työstä ulosrajattu TEMS-toiminta, erityisesti TEMS-ensihoitajien valmiudet ja osaaminen terrorismiin varautuessa.

LÄHTEET

Auvinen, P. & Palukka, H. & Tiilikka, T. 2012. Palvelujärjestelmä murroksessa-ensihoidon ja sairaankuljetuksen työ- ja toimintakäytänteet. Tampereen yliopisto. Loppuraportti.

Castrén, M. & Ekman, S. & Ruuska, R. & Silfvast, T. 2015. Suuronnettomuusopas. 3 uudistettu painos. Helsinki: Oy Duodecim.

Committee for Tactical Emergency Casualty Care. 2015. Tactical Emergency Casualty Care (TECC) Guidelines. Päivitetty 06.2015. Luettu 28.3.2019. http://c-tecc.org/images/content/TECC_Guidelines_-_JUNE_2015_update.pdf

Euroopan parlamentti. 2018. Terrorismi EU:ssa: tilastoja ja tietoa. Päivitetty 25.7.2018. Luettu 27.9.2018. <http://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/security/20180703STO07125/terrorismi-eu-ssa-tilastoja-ja-tietoa>

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S. Remes, P & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19.painos. Helsinki: Tammi.

Jansson, K. 2018. Analyysi: Turun puukotuksista tuli Suomen ensimmäinen terrori-isku – kansalle ja uhreille tuomiolla on suuri henkinen merkitys. Päivitetty 16.6.2018. Luettu 29.8.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10258161>

Laitinen, K. & Lumio, M. 2009. Terroristin synty ja terrorismin torjunta – näkökulmia vakivaltaiseen radikalisoitumiseen. Poliisiammattikorkeakoulu. Raportteja. Tampereen yliopistopaino Oy.

Laine, L. 2017. Isis väijyy verkkouutisissa. Tampereen yliopisto. Viestintätieteiden tiedekunta. Pro gradu-tutkielma. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/102197/GRADU-1508507551.pdf?sequence=1>

Onnettomuustutkintakeskus. 2018. Puukotukset Turussa 18.8.2017. Päivitetty 7/2018. Luettu 16.10.2018. https://turvallisuustutkinta.fi/material/attachments/otkes/tutkintaselostukset/fi/poikkeuksellisetapahtumat/nuxEHJYF/P2017-01_Turku.pdf

Partanen, M. 2018. Terrori-iskuihin täytyy varautua. Luettu 16.10.2018. <http://www.asema.eu/2017/09/terrori-iskuihin-taytyy-varautua/>

Poliisi. 2018. Tiedotteet. Esitutkinta Turussa elokuussa tapahtuneisiin puukotuksiin liittyen on valmistunut. Päivitetty 07.02.2018. Luettu 13.8.2018. https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/tiedotteet/1/1/esitutkinta_turussa_elokuussa_tapahtuneisiin_puukotuksiin_liittyen_on_valmistunut_67990

Puranen, K. 2016. Helsingillä ”ylivoimainen suorituskyky terrorismin varalta. Päivitetty 22.3.2016. Luettu 16.10.2018. <https://pelastustieto.fi/pelastustoiminta/operatiivinen-toiminta/helsingilla-ylivoimainen-suorituskyky-terrorismin-varalta/>

Rikoslaki. 2003/17. Annettu Helsingissä 24.1.2003. Terrorismirikoksista. Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset. Luettu 15.9.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L34a>

Salmi, A. 2018. Yle: Tehokas viranomaisyhteistyö ja onni auttoivat Turun terrori-iskussa. Päivitetty 12.08.2018. Luettu 16.10.2018. <https://www.verkkouutiset.fi/yle-tehokas-viranomaisyhteistyö-ja-onni-auttoivat-turun-terrori-iskussa/>

Sisäministeriö. 2017. Suomelle ensimmäinen kansallinen CBRNE-strategia. Luettu 25.2.2019. https://intermin.fi/artikkeli/-/asset_publisher/suomelle-ensimmainen-kansallinen-cbrne-strategia

Sisäministeriö. 2018. Terrorismin Torjunta. Terrorismia torjutaan viranomaisten yhteistyöllä. Luettu 11.5.2018. <http://intermin.fi/poliisiasiat/terrorismin-torjunta>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2018. Vastuualueet. Sosiaali- ja terveyspalvelut. Ensihoito. Luettu 15.9.2018. <http://stm.fi/ensihoito>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Ensihoidon palvelutaso. Ohje ensihoitopalvelun palvelutasopäätöksen laatimiseksi sairaanhoitopiireille. Luettu 25.2.2019. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/71962/Julk201111.pdf>

Suojelupoliisi. 2017. Terrorismin uhka-arvio. Luettu 15.9.2018. http://www.supo.fi/terrorismintorjunta/terrorismin_uhka-arvio

Suojelupoliisi. 2018. Radikaali-islamistiset terrorismin trendit. Luettu 26.9.2018. https://www.supo.fi/www.supo.fi/julkaisut/1/1/radikaali-islamistisen_terrorismin_trendit_74748

Suojelupoliisi. 2018. Etusivu. Luettu 26.9.2018. <https://www.supo.fi/>

Suojelupoliisi. 2018. Kuka on terrorismitorjunnan kohdehenkilö? Luettu 15.9.2018. <http://www.supo.fi/terrorismintorjunta/kohdehenkilo>

Tartuntatautilaki. 2016/1227. 3§. Annettu Helsingissä 21.12.2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161227#Pidp446033936>

Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos. 2017. Infektiotaudit. Ilmoitettavat taudit ja mikrobit. Päivitetty 22.11.2017. Luettu 17.10.2018. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit/seuranta-ja-epidemiaat/tartuntatautirekisteri/ilmoitettavat-taudit-ja-mikrobit>

Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos. 2017. Infektiotaudit. Yleisvaaralliset ja valvottavat tartuntataudit sekä niiden kustannukset. Päivitetty 13.12.2017. Luettu 17.10.2018. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit/seuranta-ja-epidemiaat/tartuntatautirekisteri/ilmoitettavat-taudit-ja-mikrobit/yleisvaaralliset-ja-valvottavat-tartuntataudit-seka-niiden-kustannukset>

Tenhunen, A. 2017. Pelastusopisto lisää opetukseen varautumista terrorismiin- oppilaat pyysivät lisää tietoa. Päivitetty 22.08.2017. Luettu 16.10.2018.

<https://www.savonsanomat.fi/kotimaa/Pelastusopisto-lis%C3%A4%C3%A4-opetukseen-varautumista-terrorismiin-%E2%80%93-oppilaat-pyysiv%C3%A4t-lis%C3%A4%C3%A4-tietoa/1031766>

Toimittanut Valli, R & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittavalle tutkijalle. Jyväskylä: PS- Kustannus.

Turvallisuustutkintalaki. 2011/525. 2§. Annettu Helsingissä 20.5.2011.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110525>

Terveystieteiden tutkimuslaki. 2010/1326. Annettu Helsingissä 30.12.2010.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Valmiuslaki. 2011/1552. 12§. Annettu Helsingissä 29.12.2011.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552#L3P12>